

Olli Kariniemi

Vaskaajien maa

Proosarunoja
elämän kultamailta

Olli Kariniemi

VASKAAJIEN MAA

PROOSARUNOJA ELÄMÄN KULTAMAILTA!

© 2020 Olli Kariniemi

Kannen vaskooli: Neela Kariniemi
Sisustuksen taitto: Olli Kariniemi

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi
Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-2394-4

Sisällysluettelo

Lukijalle.....	5
Kevhäinen ploosaus	9
Valon kuvia	11
Elämän kukuttamat.....	13
Satujen pölättämät	15
Voimasanoja	17
Hokarat sörhentäjät	19
Rohki hyä aate.....	21
Mielen järsijöitä.....	23
Solet kertomus.....	25
Jälestäkäsin aateltuna	27
Akanvirran vankina	31
Lysti elikko	33
Suomalainen kesä	35
Ääpätön kasvuympäristö	37
Ylöskäsin vai alaskäsin	39
Tuliaisia	41
Onnen löytämä	43
Fiinit kuoret	45
Sattumusten sankari.....	47
Sadutuksen loppu.....	49
Kuuhaisten maa.....	53
Hävittömiä raateja	55
Lentäjän poka	57
Elämisen lysti.....	59
län parkkaamat.....	61

Maailma ole	63
Vaskaajan filosofia	65
Se auta pollottaa	67
Hoppupotaatti	69
Pörröksi älä rupia	71
Iloa piä paota	75
Yön kauhuja	77
Mikä piili solisit?	79
Onnikapysäkki	81
Lasuamisen taito	83
Taivas alkaa maasta	85
Pohjoista tekua	87
Sanasto	89

LUKIJALLE

Kullan kaivaminen on kiehtonut monia, sillä vaskooliin sisältyi lupaus paremmasta, jopa onnesta. Kulta vapautti löytäjänsä hetkeksi ansio-työn pakosta ja mahdollisti taloudellisesti helpomman elämän. Tämä sai sadat tuhannet ihmiset muuttamaan tiettemien taipaleiden taakse ankariin elinolosuhteisiin.

1800-luku oli kultaryntäysten aikaa eri puolilla maailmaa. Kalifornian kultaryntäys vuosisadan puolivälissä ja Klondiken kultaryntäys sen lopulla ovat niistä tunnetuimpia. Suomessa kullan etsijät matkasivat Lappiin, jonne on lähdetty suuremmalla joukolla ainakin kolme kertaa.

Ensimmäinen kultaryntäys suuntautui vuonna 1868 Ivalojoelle, joka laskee Suomen suurimpaan järveen Inariin. Ivalojoelta kullan etsiminen laajeni vieressä sijaitsevan Laanilan ympäristöön, josta ovat löytyneet tähän mennessä Suomen suurimmat hiput. Hangasojalta 1910 löytynyt Aleksi-hippu painoi 385 grammaa ja Luttojoen latvoilta 1935 löytynyt Eevert-hippu 393 grammaa.

Toinen kultaryntäys suuntautui 1930-luvulla Sodankylän Tankavaaraan ja kolmas Lemmenjoelle heti toisen maailmansodan jälkeen, kun sodasta palaavat lähtivät etsimään kultaa pohjoisesta. Inariin laskevan Lemmenjoen saamenkielinen nimi Leammijohka tarkoittaa lämmintä jokea. Nimensä se on saanut siitä, että joen ympäristössä on lämpimämpää kuin viereisessä erämaassa.

Vaikka perinteisiä kullankaivajia on Suomessa enää muutamia kymmeniä, se kiinnostaa useampia. Mielenkiinnosta kertoo muun muassa Tankavaarassa vuosittain järjestettävät kullanhuuhdonnan SM-kilpailut sekä kullankaivuusta kertovien televisiosarjojen lukumäärä ja niiden tuotantokausien pituudet.

Joten ei liene väärin väittää, että kaivamisen perimmäiset syyt ovat edelleen olemassa ja jokaisessa unelmoi pieni vaskaaja.

Murrerunoja vaskaajille

Meänkieli on runojen kotimaa. Sitä puhutaan Meänmaassa, joka levittäytyy Tornionlaakson molemmin puolin. Meänkieli on muodostunut Lapin, Peräpohjolan ja Tornionlaakson murteista, ja saanut vaikutteita myös ruotsin kielestä. Puheen suora ilmaisu, käskevä sointi ja hellitelysanojen niukkuus muistuttavat ajasta, jolloin elämä oli oman osaamisen varassa.

Meänmaa oli osa Ruotsia ja sen Länsipohjan maakuntaa (Västerbotten) aina vuoteen 1809 saakka. Tuolloin Ruotsin ja Venäjän välisen sodan seurauksena Suomi liitettiin keisarilliseen Venäjään autonomisena suuriruhtinaskuntana. Haminan rauhassa sovittu valtakuntien raja meni Tornionjokea ja sen sivuhaaraa Muoniojokea pitkin, ja se jakoi Meänmaan kahtia.

Vaskaajien maa -kirjan runot ovat lyhyitä kertomuksia – proosarunoja – etsimisestä. Ne ovat syntyneet elämän kultamailla. Salamavalojen, mainosvalojen ja jouluvalojen synnyttämien lupausten keskellä ”soraa lapioidessa ja rännien pohjia vaskatessa”. Niissä etsimisen, löytämisen ja pettymyksen hetkissä, joita jokaisen elämäään väistämättä sisältyy.

”Tervetuloa pyyristelemhän maalikylien porinoile, marsimhan suhteien hetteikösiä, vuottelemhan elämisen lystiä ja kastelemhan seksu vain humöörin kukkaa. Sole ko lukia!”

Hämeenlinnassa

30.5.2020

Olli Kariniemi

ELÄMÄN KEVÄT

KEVHÄINEN PLOOSAUS

Sole mikhän ihme, jos pakkasyöt oat kangistanhet mielen ja hiljentänhet kielen.

Solet ko se vanha onnikka, joka vaati pitkän myötälhen, myötätuulen ja jäneksen käpälän, jotta ylsi taajamanopeuthen.

Äläpä hättäile. Miehleisen musiikin kuuntelu on ko kevhäinen ploosaus kaamosta elävän hipiään.

Sole ko valita vasittu artisti ja antaa tämän huojuttaa.

Jo sitte, jos veet virtaa ja silmiä kirvelee. Sehän tarkoittaa, että on jäien lähön aika.

Sen väliä lähteekö net hiljaa tai rytisemällä. Pääasia, että lähtee.

Vaskaajien maa -kirjan runot ovat lyhyitä kertomuksia, proosarunoja, elämän kultamailta. Meänkieliset murrerunot ovat syntyneet salamavalojen, mainosvalojen ja jouluvalojen synnyttämien lupausten keskellä soraa lapioidessa ja rännien pohjia vaskatessa. Niissä etsimisen, löytämisen ja pettymyksen hetkissä, joita jokaisen elämään väistämättä sisältyy.

Runoissa matkataan Lapin takamaille. Vaelletaan tietttömiä taipaleiden taakse sinne jonnekin, missä kohdataan kuusikoissa asuvia kuukkeleita, väistellään tuntureissa ärhenteleviä sopuleita ja paetaan sääskien joukkokokoonantumisia sekä luonnonvoimien ehdottomuutta. Ja etsiydytään virvoittavien vesien äärelle nauttimaan lappilaisista nuotioherkuista ja kuuntelemaan, mistä ne meille tarinoivat.

BoD

